

Andrzej Rudowski

"Zmienność i ciągłość : polskie transformacje ustrojowe w horyzoncie etycznym", Aniela Dylus, Warszawa 1997 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 5/2, 242

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aniela Dylus, *Zmienność i ciągłość. Polskie transformacje ustrojowe w horyzoncie etycznym*. Warszawa 1997, ss. 269.

Zmienność i ciągłość. Polskie transformacje ustrojowe w horyzoncie etycznym, to owoc prac badawczych prowadzonych przez prof. Anielę Dylus w ramach Katedry Etyki Gospodarczej Akademii Teologii Katolickiej.

Książka ta ukazała się w 1997 roku nakładem Wydawnictwa ATK i Centrum im. Adama Smitha, jej adresatom są zatem nie tylko kręgi chrześcijańskie, ale i kręgi liberalne, otwarte na chrześcijańską inspirację. *Zmienność i ciągłość*, to uporządkowany zbiór artykułów będących namysłem nad reformami czy szerzej przemianami, jakie stały się udziałem Rzeczypospolitej po roku 1989.

Rozdział pierwszy stanowi omówienie przekształceń strukturalnych w polskiej gospodarce. Profesor Dylus, przedstawiając kolejne etapy modernizacji, ukazuje jej efekty oraz koszty społeczne. Polska droga do kapitalizmu nie jest pozbawiona niebezpieczeństw, z którymi boryka się Zachód. Przekształcenia własnościowe niosą ze sobą nowe zagrożenia. Jednym z nich jest kapitalizm bez właścicieli. W tym kontekście autorka wskazuje na upowszechnienie własności poprzez akcjonariat pracowniczy jako na jedno z obiecujących rozwiązań. Następnym zagadnieniem jest problem akceptacji reform, a raczej postępujący jej spadek, będący niewątpliwie efektem zaniedbań ze strony reformatorów, ale także coraz powszechniejszych w społeczeństwie frustracji i resentymentów. Autorka prezentuje postawy wobec gospodarki, posługując się dwoma skrajnymi modelami – moralizmem i ekonomizmem. Podzielając zdanie Wilhelma Ropke, że „ekonomicznie dyletancki moralizm jest równie odstrasający jak moralnie nieczuły ekonomizm”, prof. Dylus nieoczekiwanie podważa zasadność antynomii tych dwóch sposobów podejścia do gospodarki. Okazuje się, że w gospodarce, to co etycznie jest także racjonalne, a to, co racjonalne musi posiadać komponentę etyczną. Zwińczeniem pierwszego rozdziału jest omówienie kazuistycznej etyki biznesu.

Rozdział II koncentruje się wokół kryzysu, jaki dotyka państwo społeczne, którego budowa – według deklaracji większości polskich polityków – jest celem reform w naszym kraju. Autorka wskazuje nie tylko na powszechnie uznane sposoby uzdrowienia państw społecznego, takie jak deetatyzacja, decentralizacja i regionalizacja, ale także na potrzebę ponownego ożywienia idei personalistycznej (wzmocnienia podmiotowości jednostek, etosu solidarności, samorządności). Stanowi ona bowiem potencjalną przeciwwagę dla ideologii podmiotowych praw społecznych czy mentalności roszczeniowej. W dalszej części autorka omawia zagadnienia związane z kwestią płacową, tj. prawną gwarancją płacy minimalnej, decentralizację negocjacji płacowych, wprowadzanie tzw. płacy inwestycyjnej i innc. Rozdział ten zamyka problematyka miejsca referendum w porządku demokratycznym. Wskazano tu na niebezpieczeństw, jakie dla młodej demokracji płyną z nadużywania tej instytucji.

Ostatni rozdział jest refleksją nad rolą społecznej nauki Kościoła w złożonym procesie reform. Prof. Dylus podkreśla antyideologiczny wymiar katolickiej nauki społecznej. Krytykując zarówno kapitalizm, jak i socjalizm nauka ta nie ma ambicji określenia nowej „trzeciej drogi”. Istotną rolę w propagowaniu społecznych treści wiary może odegrać *Katechizm Kościoła Katolickiego*, który w części III podejmuje zagadnienia z obszaru etyki politycznej, społecznej i gospodarczej. Na koniec zostały też określone zadania, jakie rysują się przed zorganizowanym laikatem jako aktywną częścią społeczeństwa demokratycznego (współautorem tego fragmentu książki jest Helmut Juros).

„Książka Anieli Dylus jest w Polsce książką bardzo potrzebną. Autorce udało się bowiem uniknąć pułapki moralizatorstwa i o splocie etyki z polityką oraz z gospodarką pisać w sposób realistyczny i ze znużeniem” (ze wstępu Macieja Zięby). Bez wątplenia pozycja ta może stanowić ubogacającą lekturę dla wszystkich zainteresowanych reformami i ich konsekwencjami na płaszczyźnie etycznej, tym bardziej, że problemy, o których pisze prof. Dylus dotyczą dziś nie tylko Polski, ale wszystkich państw demokratycznych. Rozwiązania bezpośrednio lub pośrednio inspirowane nauką społeczną Kościoła znajdują zaś zwolenników zarówno z lewej, jak i prawej strony sceny politycznej (Niemcy, Wielka Brytania).

Andrzej Rudowski